

Eesti meedikud tsunami põhjustatud kriisikoldes

Väino Sinisalu – EA peatoimetaja

Kagu-Aasiat laastanud, kümneid tuhandeid inimohvreid nõudnud ja miljarditesse dollaritesse ulatuvat kahju põhjustanud tsunami ohvreid olid abistamas ka Eesti meedikud.

Eestis on juba seitse aastat eksisteerinud kriisiabi meeskond EDRT (*Estonian Disaster Relief Team*). Üksuse on moodustanud Päästeamet ning selle ülesanne on osutada igakülgselt ravi katastroofide ja kriisiolukordade korral nii Eestis kui ka mujal maailmas.

Tänapäeva globaliseerunud maailmas ei ole loodus- ega muud katastroofid vaid ühe riigi probleem ja nende tagajärgede likvideerimine on samuti üleilmne ettevõtmine.

EDRT ei ole täismahus ja -varustuses oma väljakutset ootav üksus, vaid selle formeerib päästeamet konkreetse kriisiolukorra lahendamiseks vajalikus koosseisus.

Üldiselt kuuluvad sellesse

- otsingu- ja päästerühm SAR (*searching and rescue*);
- meditsiinirühm – välihospital;
- humanitaarabi meeskond, kes korraldab ohvrite põgenikelaagreid, tagab toiduabi, varustab muu elementaarseks eluks vajalikuga;
- eridemineerijad.

Meditsiinirühm püstitab kriisikoldes välihospitali, mille koosseisus on kirurgiablokk operatsioonitoaga, kus on 2 lauda, palatid sisehaiguste raviks, ja intensiivravi plokki. Rühma koosseisus on kirurgid, anestezioloogid, sisearstid, lastearstid, naistearstid ja õed. Mittemeditsiiniline personal leitakse kohapeal.

Rühm komplekteeritakse vabatahtlikest. Tavaliselt on asjast huvitatud kolleegid end eelnevalt päästeameti registreerinud. Paljuski tehakse seda juba päästerühmas töötanud kolleegide soovitusel. Õdedena osalevad valdavalt kiirabiõed.

Päästemissioone rahastatakse mitmest allikast: abistav riik, euroliidu erinevad maad ja rohked rahvusvahelised abiorganisatsioonid, ÜRO, samuti abi vajav riik.

Kiirabi meeskondadele korraldatakse regulaarselt õppusi. Eesti meditsiinirühm on viimastel aastatel osa võtnud õppustest Islandil ja Leedus, kus katsetati rahvusvaheliste kiirabimeeskondade koostööd.

Eesti päästerühmad osalesid ühe kuu vältel tsunami-ohvreid abistades Indoneesias Sumatra saarel. Saare idarannik asub 300 km kaugusel tsunami vallandanud maavärina episentrist.

Eesti päästjate meditsiinirühma koosseisus osales 2 nädala vältel anestezioloog **Illimar Sults**, kes oli lahkelt valmis Eesti Arstile vahendama oma muljeid.

Eesti meditsiinirühm paiknes provintsi pealinnas Panda-Acehis ja jõudis sinna 10. päeval pärast katastroofi. Praktiliselt oli tsunami ära uhtunud suure osa saare idaküljest ja kõik selle, mis seal peal oli. Ohvrite üldarvu täpselt ei teata, hinnanguliselt oli neid 200 000–300 000. Loode-Sumatra on loodusvaraderikas piirkond, kus leidub naftat, gaasi, kulda ja kalliskive.

Poliitiliselt on see piirkond ebastabiilne: valdavalt islamiusuline elanikkond mässab Indoneesia keskvalitsuse vastu, taotledes provintsi iseseisvumist. Mitmed aastad on seal kestnud kodusõda. Seepärast pole sinna lastud ka välismaalasi. Abistajatesse suhtusid kohalikud elanikud sõbralikult ja usaldavalt, ei tulnud ette inimrööve ega relvaahvardusi. Separatistid on endale rahvusvahelist tunnustust püüdnud leida Rootsi ja Soome vahendusel. Ka Eesti on põhjamaa – võimalik, et seepärast suhtuti ka eestlastesse soosivamalt.

Meie meedikute peamine töö oli trauma tüsistuste ravi – eelkõige tuli ette mädaseid tüsistusi.

Elevantidega katastroofi tagajärgi likvideerimas

Palju oli teetanusehaigeid: päevas tuli abi anda kuni 7 kannatanule. I. Sults ja teised kolleegid täheldasid, et juhul kui korraliku haavaraviga kombineeritult teetanuse antitoksilise seerumi manustamisega sai alustada haiguse algfaasis, kui esines vaid trism, oli ravi tihti tulemuslik. Palju pöördus haigeid kopsupõletiku, südamehäirete ja arteriaalse hüpertensiooniga. Õnneks ei vallandunud sel perioodil tõsiseid nakkushaiguste ega meile peaaegu tundmatute troopiliste haiguste puhanguid. Ei olnud ka massiliselt psühhootilisi seisundeid, kuigi depressioonis inimesi, kellele tuli anda rahusteid (sagedamini diasepaami), oli palju. Siiski on põhjamaalasel – eurooplasel on raske hinnata kohalike inimeste vaimset ja emotsionaalset seisundit – erinev kultuuritaust, kumbed ja käitumisharjumused. Suhtlemine abivajajatega toimus inglise keeles, kasutada sai ka tõlgi abi. Torkas silma pere- ja sugukondade ühtekuuluvus: patsienti saatis alati hulk sugulasi. Arsti juures käituti rahulikult, oodati oma järjekorda, ei olnud ukse taga tunglemist. Kui kätte jõudis palavuse aeg, jäeti kõik kõrvale.

Huvitaval kombel ei kujunenud piirkonnas ka näljahäda. Loodus on seal rikas, palju on kala, viljapuud annavad rikkalikku saaki ja väga produktiivne on loomakasvatus, hästi kasvab riis.

Sealne kliima on troopiline, õhk on väga niiske, temperatuur öösel 29–36°, päeval 42–45°.

Illimar Sults linnas

Õnneks oli haiglas konditsioneer, samuti ööbimispaikades.

Meie inimeste tervis pidas hästi vastu. Kasutusel oli preparaat lariume malaaria profülaktikaks. Selle kasutamisel on kirjeldatud kõrvalnähte – tasakaalu ja meeleolu häireid –, mida meie meeskonna liikmetel ei olnud.

Küsimusele, mis ajendab arste ja õdesid endale selliseid kohati ka ohtlikke väljakutseid võtma, vastas kolleeg I. Sults, et kindlasti mitte materiaalsed kaalutlused, ehkki missiooni ajal maksti neljakordset Eesti keskmist palka, lisaks 500 kr päevas komandeerimisraha. Tagatud oli õnnetus- ja ravikindlustus ning toit. Sinna pole mõtet ka seiklusi ja teravaid elamusi otsima minna. Vägisi sinna kedagi saata ei tohi. Minna võib siis, kui inimene on iseendaga selles kokku leppinud ja veendunud, et peab nii talitama. Noored kolleegid, kel eluaastaid napilt 30, kel on palju entusiasmi, napib aga elukogemusi ja ohutunnetust, võivad seal samuti hätta jääda ega tarvitse teiste rühma liikmetega ühist keelt leida. Vastutasuks saab meditsiinilise kogemuse, mida tavaelu ei paku, näeb maailma hoopis teise nurga alt kui iga päev. Seal mõistab arsti tõelist missiooni aidata inimest, kes hädas, ja saab aru, et seda saab teha ka nappide vahendite ja varustusega. Selline kogemus on suur väärtus. I. Sults kinnitas, et kõik Eesti meditsiinirühma liikmed on kogemuse võrra rikkamad.

eestiarst@eestiarst.ee